

עד בואי אצלו, והוא לא הלך. ואימתי ילך, בימי המשיח, שנאמר (עובדיה א כא) ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו.

ומדרשי אגדה יש לפרשה זו רבים:

9/ בראשית *פרשת וישלח) פרק לג פסוק יח

(יח) וַיְבֹא יַעֲקֹב שָׁלֵם עִיר שְׁכֵם אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּבֹאָו מִפְּדַן אֲרָם וַיִּחַן אֶת־פְּגִי הָעִיר:

רש"י

(יח) **שלם** - שלם בגופו, שנתרפא מצליעתו. שלם בממונו, שלא חסר כלום מכל אותו דורו. שלם בתורתו, שלא שכח תלמודו בבית לבן: **בבוא מפדן ארם** - כאדם האומר לחבירו יצא פלוני מבין שיני אריות ובא שלם, אף כאן ובא שלם מפדן ארם, מלבן ומעשו שנדווגו לו בדרך:

יעקב לא מתנגד למציאות

10/ בראשית *פרשת ויצא) פרק כט פסוק כה . כח

(כה) וַיְהִי בְּבֹקֶר וַהֲנֵה הָאֵלָּהּ וַיֹּאמֶר אֶל־לְבָן מֵה־זָּאת עֲשִׂיתָ לִּי הַלֵּא בְּרַחֵל עֲבָדְתִּי עִמָּךְ וְלָמָּה רָמִיתָנִי: (כו) וַיֹּאמֶר לְבָן לֹא־עָשָׂה כֵּן בְּמִקְוָמִנִי לְתֵת הַצְּעִירָה לִפְנֵי הַבְּכִירָה: (כז) מִלֵּא שָׁבַע זָאת וַנִּתְּנָה לָךְ גַּם־אֶת־זָאת בְּעִבְדָּהּ אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי עוֹד שָׁבַע־שָׁנִים אַחֲרֹת: (כח) וַיַּעַשׂ יַעֲקֹב כֵּן וַיִּמְלֵא שָׁבַע זָאת וַיִּתֵּן־לוֹ אֶת־רַחֵל בִּתּוֹ לְאִשָּׁה:

10. פסיקתא זוטרותא בראשית *פרשת ויצא) פרק כט פסוק כח – כט
ויעש יעקב כן. לא רצה לשנות ממנהג המקום:

22/ באר מים חיים בראשית פרשת ויצא

צריך לדעת מה עשיה עשה יעקב הלא הוא לא עשה כלום כי אם שב ואל תעשה היה שהמתין, ולבן הוא שעשה שנתן לו בתו. ואכן כי הנה לבן אמר מלא שבוע זאת ולכאורה היה לו לומר המתן שבוע זאת ובמה ימלא יעקב השבוע, ואך כי לבן ביקש מיעקב אם היות שכבר רמיתך ומה שנעשה נעשה על כל פנים עתה אתה תמלא השבוע הזאת הוא שבעת ימי המשתה אלו של לאה שתעשה אתה השמחה והסעודות הצריכין להיות בשבעת הימים בכדי שידעו הכל כי כבר נתרצית בלאה ואינה אצלך באונס

23/ בראשית *פרשת ויצא) פרק ל פסוק טו . טז

(טו) וַתֹּאמֶר לָהּ הַמַּעֲטָה קָחְתְּךָ אֶת־אִישִׁי וְלָקַחְתָּ גַּם אֶת־דּוֹדָי בְּגִי וַתֹּאמֶר רַחֵל לֵכֵן יִשְׁכַּב עִמָּךְ הַלַּיְלָה תִּחַת דּוֹדָי בְּגָה: (טז) וַיְבֹא יַעֲקֹב מִן־הַשָּׂדֶה בְּעֶרְבַּי וַתֵּצֵא לָאֵלָּהּ לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר אֵלָּי תָּבוֹא כִּי שָׁכַר שְׂכָרְתִּיךָ בְּדוֹדָי בְּגִי וַיִּשְׁכַּב עִמָּה בַּלַּיְלָה הַהוּא: ספורנו

וישכב עמה בלילה הוא. מדעתו בראותו זריזות לאה וטוב כוונתה בזה:

24/ תלמוד בבלי מסכת נדה דף לא עמוד א

וישכב עמה בלילה הוא - מלמד שהקב"ה סייע באותו מעשה, שנאמר יששכר חמור גרם - חמור גרם לו ליששכר.

25/ תורה תמימה הערות בראשית פרק ל הערה ה

מפרש בגמרא ענין הסיוע, שהחמור נטה מעצמו סמוך לאהל לאה וטעם סיוע זה מפני שראה הקדוש ברוך הוא שכונתה רק להעמיד שבטים כבדרשא הבאה. ובמ"ר איתא וכי מניין היתה יודעת לאה שבא יעקב שיצתה לקראתו, אלא שניהק חמורו ושמעוה ויצאה.

26/ בראשית *פרשת ויצא) פרק לג פסוק כה . כו

(כה) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָלְדָה רַחֵל אֶת־יוֹסֵף וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לְבָן שְׁלַחֲנִי וְאֶלְכָּה אֶל־מִקְוָמִי וְלֹא־רָצִי: (כו) תָּנָה אֶת־נַשִׁי וְאֶת־יְלָדֵי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּי אֶתְךָ בְּהֵן וְאֶלְכָה כִּי אֶתְּנֶה יְדֹעֶת אֶת־עֲבָדְתִּי אֲשֶׁר עֲבַדְתִּיךָ: רש"י

(כו) תנה את נשי וגו' - איני רוצה לצאת כי אם ברשות:

פרשת וישלח - ללמוד להסתדר עם המציאות....

2/ בראשית *פרשת וישלח) פרק לב פסוק ד . ה

(ד) וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לִפְנֵי אֶל־עֹשֵׂו אֲחִיו אֲרָצָה שְׂעִיר שָׂדֶה אֲדוֹם: (ה) וַיֵּצֵא אֹתָם לְאֹמֶר כֹּה תֹאמְרוּן לְאֹדְנֵי לְעֹשֵׂו כֹּה אָמַר עֲבָדְךָ יַעֲקֹב עִם־לְבָן גְּרִתִּי וְאֶחָר עַד־עֲתָה:

רש"י

(ה) גרתי - לא נעשיתי שר וחשוב אלא גר, איך כדאי לשנוא אותי על ברכות אביך שברכני (לעיל כז כט) הוה גביר לאחריך, שהרי לא נתקיימה ב'. דבר אחר גרתי בגימטריא תרי"ג, כלומר עם לבן הרשע גרתי ותרי"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים:

3/ שפתי חכמים בראשית *פרשת וישלח) פרק לב פסוק ה אות ג

כלומר ואין אתה יכול לי דהא דבירך אותך אביך ועל חרברך תחיה (לעיל כ"ז מ') היינו דוקא בוהיה כאשר תריד (שם)

4/ אילת השחר בראשית *פרשת וישלח) פרק לב פסוק ה

השפ"ח מפרש שא"ל שאין אתה יכול לי כי אביך בירך על חרברך תחיה רק אם אני לא אלמד תורה, ולכאורה ע"י זה הוא מגביר את שנאת עשו שיודע שהברכות יכולים להתקיים בו

5/ תורת משה בראשית פרק לב פסוק ד

יש לחקור מה ראה יצחק לברך את עשו ולדחות את יעקב, הרי ידע כי ביצחק יקרא לך זרע ולא כל יצחק, נמצא אחד מהבנים שנדחה, והנה אף על פי שטעה בעשו וחשבו לצדיק, מ"מ ביעקב לא הי' ספק והי' תמיד בין עיניו יושב אוהל, אוחז מעשה אברהם, ואיך אפשר שהוא יהי' הנדחה, אבל זה עצמו הי' טעותו של יצחק כי ראה יעקב לא מש מאהל תורתו, א"כ זה לא יגיע לעולם למדרגת אברהם שדר בין רשעים, ואעפ"כ השיג מעצמו הבורא ב"ה, ולכן אינו ראוי לברכתו, אבל עשו ההולך בין גדודי רשעי עולם לסטים ועושים כל רע, אפ"ה מעשר התבן והמלח, זה ראוי לברכת אברהם,

יעקב פועל במישור פנימי ובמישור חיצוני

6/ רמב"ן בראשית *פרשת וישלח) פרק לב פסוק ה

ודע כי הכבוד הזה שהיה יעקב עושה לאחיו בפחדתו לאמר אדני ועבדך, בעבור כי המנהג בצעיר לתת מעלה וכבוד אל הבכור כאלו הוא אביו, כאשר רמזה לנו גם התורה לרבות אחיך הגדול. והנה יעקב לקח בכורתו ואת ברכתו ועשו שוטם אותו עליהם, ועתה היה מראה לו כאלו אין המכירה היא אצלו כלום וכי הוא נוהג בו כבכור ואב להוציא את המשטמה מלבו:

7/ בראשית *פרשת וישלח) פרק לב פסוק ח . י

(ח) וַיִּגַּד יַעֲקֹב מֵאֵד וַיֵּצֵר לוֹ וַיִּחַץ אֶת־הַעֵם אֲשֶׁר־אֵתּוֹ וְאֶת־הַצָּאן וְאֶת־הַבְּקָר וְהַגְּמָלִים לְשֵׁנֵי מַחֲנֹת: ... (י) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶלְקִי אֲבִי אַבְרָהָם וְאֶלְקִי אֲבִי יִצְחָק ה' הַאֲמֵר אֵלַי שׁוּב לְאֶרְצְךָ וּלְמִוְלַדְתְּךָ וְאִי־טִיבָה עִמָּךְ: דעת זקנים

מיצר היה על שהיה ירא מעשו לאחר שהבטיחו הקדוש ברוך הוא מהרב אליאב הכהן ז"ל. ד"א וירא כדפרישית ויצר לו לפי שמעו שהיה בא לקראתו להרגו ומתחלה אמר יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה וגו' אמר א"כ יצחק אבי ודאי מת ולהא ניחא הא דקאמר אלקי אבי יצחק אף על פי שאין מיחדין שם הקדוש ברוך הוא על אדם כל זמן שהוא ח':

8/ בראשית *פרשת וישלח) פרק לג פסוק יד

(יד) וַעֲבָרָנָא אֲדִנִי לִפְנֵי עַבְדְּךָ וְאֲנִי אֶתְּנֶהְלָה לְאִטִּי לְדָגְלַת הַמַּלְאָכָה אֲשֶׁר־לִפְנֵי וּלְדָגְלַת הַיְלָדִים עַד אֲשֶׁר־אָבָא אֶל־אֲדִנִי שְׂעִירָה: רש"י

עד אשר אבא אל אדני שיעירה - הרחיב לו הדרך, שלא היה דעתו ללכת אלא עד סכות. אמר אם דעתו לעשות לי רעה ימתין

34 / תורת משה בראשית פרק לד פסוק ל

ועכרתם אותי. בב"ר (פ' י') ומובא בפרש"י צלולה היא החבית ועכרתם אותה. נל"פ הכונה על צלולת שכלו הזך כי אחרי שהי' לו שלום עד עתה היא הולך ודבק בה', משא"כ עתה ע"י טרדות ומלחמות האומות אשר עתה עליו יבאו.

35 / מלבי"ם בראשית *פרשת ויחיל) פרק מט פסוק ו

בסודם. מפני שהיה נראה שמה שעשו לשכם היה עפ"י עצת יעקב, עז"א בין תחלה כשהיה הדבר סוד אצלם, וכמ"ש ויענו את שכם במרמה וידברו, לא היה על פי עצתי ואני לא ידעתי מזה, ואחר כך בקהלים כשנקהלו ויבאו על העיר בטח ויהרגו כל זכר, שאמרו שעשו זה להציל כבודי כמ"ש הכזונה יעשה את אחותנו. אל תחד כבודי, לא היה זה לי לכבוד, כי באפם הרגו איש, מה שהרגו אנשי שכם היה מתוך אף וכעס לא לשם ה' או להציל כבודי, ואחר שכבר עשו חרון אפם ע"י הריגת האנשים, ברצונם עקרו שור לקחו בשלל מקניהם ועקרו את השורים ע"ד את סוסיהם תעקר זה היה אחר שנחה חמתם רק ברצונם, וזה סימן על אכזריותם

36 / בראשית *פרשת וישלח) פרק לה פסוק א

ויאמר אלקים אל-יעקב קום עלה בית-א-ל ושב-שם ועשה-שם מזבח לאל הנראה אליך בברחך מפני עשן אהיך:
רד#ק

ויאמר אלקים - נגלה לו מלאך שם בשכם ואמר לו שיעלה לבית אל וישלם נדרו אשר נדר, ומה שאמר ושב שם ר"ל שיתעכב עד שיבנה שם בית לבית אלהים כמו שנדר, ורמז לו בזה שנגלה לו בשכם, כי זה שקרה לו בדבר בתו מפני שאחר בדרך ובנה בסכת בית וקנה לו בשכם חלקת השדה כאלו היה רצה לשבת שם, והוא היה לו לבא דרך ישר לבית אל לשלם נדרו ומיד ילך אל אביו ולא יתעכב כל כך בדרך, לפיכך נענש בדרך בדבר הזה,

37 / בראשית *פרשת וישלח) פרק לה פסוק כא .כב

(כא) ויסע ישראל ויט אהלה מהלאה למגדל-עדר: (כב) ויהי בשפן ישראל בארץ ההוא וילך ראוהו וישכב את-בלהה פילגש אביו וישמע ישראל פ ויהיו בני-יעקב שנים עשר:
רש#י

(כב) בשכן ישראל בארץ ההוא - עד שלא בא לחברון אצל יצחק ארעוהו כל אלה:

38 / תלמוד בבלי מסכת שבת דף נה עמוד ב

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: כל האומר ראובן חטא - אינו אלא טועה, שנאמר ויהיו בני יעקב שנים עשר מלמד שכולן שקולים כאחת. אלא מה אני מקיים וישכב את בלהה פילגש אביו - מלמד שבלבל מצעו של אביו, ומעלה עליו הכתוב כאילו שכב עמה.

39 / רמב"ם בראשית *פרשת וישלח) פרק לה פסוק כב

סיפר הכתוב ענותנותו, כי שמע בחלל בנו יצועיו, ולא צוה שיוציאוהו מביתו מכלל בניו ולא ינחל עמהם, אבל ימנה עמהם ויהיו שנים עשר, והוא ימנה ראשון. ולכך עשה משתי הפרשיות פסוק אחד, כי אף על פי שהוא תחלת ענין, שבא למנות השבטים משנולדו כולם, רמז כי ראובן לא נדחה במעשהו:

3. / תורה תמימה הערות בראשית פרק לה הערה יב

נראה ענין הבלבול, שעשה איזו פעולה שעל ידה נפרד יעקב מאהל בלהה, אם ע"י קטטה או שנאה וכדומה, והוא מעין הלשון עלה סנחריב ובלבל את העולם (תוספתא קדושין פ"ד) שהי' ג"כ מעין אלו הפעולות, כנודע:

27 / בראשית *פרשת ויצא) פרק ל פסוק כז - לד

(כז) ויאמר אליו לבן אמ-גא מצאתי חן בעיניך נחשתי ויברכני ה' בגלגלך: (כח) ויאמר נקבה שְׁכָרְךָ עלי ואתנה: (כט) ויאמר אליו אתה ידעת את אשר עבדתיך ואת אשר-היה מקנך אתי: (ל) לִי מעט אשר-היה לך לפני ויפֹרֵץ לָרֶב ויִבְרַךְ ה' אתך לרגלי ועתה מתי אעשה גם-אנכי לבייתי: (לא) ויאמר מה אֶתְּן לך ויאמר יעקב לא-תתן לי מאומה אם-תעשה-לי הדבר הזה אשובה ארעה צאנך אשמר:..... (לד) ויאמר לבן הן לו יהי כדברך:.... (מג) ויפֹרֵץ האיש מאד מאד ויהי-לו צאן רבֹּות וישפֹּחֹת ועבָדִים וגמלים וחמרים:

28 / בראשית רבה *וילנא) *פרשת ויצא) פרשה עג סימן ט

ויאמר לבן הן לו יהי כדברך, א"ר חייא רבה כל דבר ודבר שהיה לבן מתנה עם יעקב היה חוזר בו י' פעמים למפרע שנאמר הן לו, ורבנן אמרי מאה פעמים שנאמר ואביכן התל בי והחליף את משכורתי עשרת מונים

29 / מדרש תנחומא *ורשא) פרשת וישלח סימן י

תדע שבשעה שיצא יעקב לארם נהרים כתיב בו כי במקלי עברתי, ולא עוד אלא ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו אלו היה לו כר או כסת היה מניח שם את ראשו, כיון שנכנס בביתו של לבן העשיר שנאמר ויפרץ האיש מאד מאד וגו', מנין מכח הברכות שברכו אביו שנאמר ויתן לך את ברכת אברהם,

2: / בראשית *פרשת ויצא) פרק לא פסוק ג

(ג) ויאמר ה' אל-יעקב שוב אל-ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך:
העמק דבר

(ג) ויאמר וגו'. הורשה מהקב"ה, וגם נצטוו לשוב, וגם הבטיחו ואהיה עמך: שוב אל ארץ אבותיך. לא הזהירו לשוב אל בית אביו, כי אם אל ארץ אבותיו... ומש"ה בבואו לשכם עמד שתי שנים ומחצה שלא הזוהר על יותר:

31 / בראשית *פרשת תולדות) פרק כז פסוק מה

עד-שוב אף-אחיו ממך ויטח את אשר-עשית לו ושלחתי ולקחתיך מושב זקנים
משם למה אשגל גם-שנים, יום אחד:

(מה) ושלחתי ולקחתיך משם. תימה לא מצינו ששלחה אחריו או מי היה השליח. נ"ל שהיה הקדוש ברוך הוא שליח, שני (לקמן ל"א ג') ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ. בא וראה כמה גדולים צדיקים, שהקב"ה בעצמו עושה שליחותם, לקיים מה שנאמר (ישעי' מ"ד כ"ו) ועצת מלאכיו יושלים.

מצבים מורכבים שבהם נדרש מאדם לתקן את המציאות

32 / בראשית *פרשת וישלח) פרק לד פסוק א .ב

ותצא דינה בת-לאה אשר ילדה ליעקב לראות בבנות הארץ: (ב) וירא אתה שכם בן-חמור החי נשיא הארץ ויקח אתה (ה) ויעקב שמע כי טמא את-דינה בתו ובגיו היו את-מקנהו בשדה והחרש יעקב עד-באם:
רש"י הירש

(ה) שתיקתו של יעקב מגלה את כל המצב. יעקב היה ישיש, אולי כבר בן תשעים ושבע שנה. אילו אפשר היה לעשות דבר בדרך הצדק, בתבונה ובתוכחה, ודאי לא היה שותק. אם האב הישיש הולך אל הנשיא ומבקש את בתו שנטמאה - כל עוד יש אוזן קשבת לקול הצדק - היה הרושם ודאי גדול יותר מזה שהושג בידי האחים הצעירים. שתיקתו של יעקב מגלה שלא היה אפשר לצפות לדבר בדרך הצדק; רק דרך הכוח היתה פתוחה, והיא היתה זקוקה לכוחות צעירים.

33 / בראשית *פרשת וישלח) פרק לד פסוק ל .לא

(ל) ויאמר יעקב אל-שמעון ואל-לוי עכרתם אתי להבאישני ביישב הארץ בקנעני ובפרזי ואני מתי מספר ונאספו עלי והלויני ונשמדתי אני ובייתי: (לא) ויאמרו הכזוהר ועשה את-אחותנו: פ

41 / בראשית *פרשת וישלח) פרק לו פסוק ו
(ו) וַיִּקַּח עֵשָׂו אֶת־נָשָׂיו וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־בְּנֹתָיו וְאֶת־כָּל־נַפְשֹׁת בֵּיתוֹ וְאֶת־מִקְנֵהוּ וְאֶת־כָּל־בְּהֵמָתוֹ וְאֶת־כָּל־קְנֵינֹו אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיֵּלֶךְ אֶל־אֶרֶץ מִפְּנֵי יַעֲקֹב אֲחִיו:
העמק דבר

ומה שהלך מפני יעקב, ברור שעשו ידע ברכת יצחק ליעקב שנתן לו ברכת אברהם וירושת הארץ, ואף על גב שעדיין לא הגיעה השעה, מ"מ התבונן שבהצר לשניהם המקום עליו להפנות

42 / רש"י בראשית *פרשת וישלח) פרק לו פסוק ז
ומדרש אגדה (פסוק ו) מפני יעקב אחיו, מפני שטר חוב של גזירת (טו יג) כי גר יהיה זרעך, המוטל על זרעו של יצחק, אמר אלך לי מכאן, אין לי חלק לא במתנה שנתנה לו הארץ הזאת, ולא בפרעון השטר.

סיכום:

יעקב אבינו לאורך כל הדרך אינו נאבק במציאות, הוא אינו מנסה להנדס אותה אלא לומד להסתדר איתה. הסתדרות עם המציאות טומנת בתוכה סכנה שהאדם יושפע מגורמים שליליים ויפגע בעולמו הפנימי. יעקב אינו מושפע "עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי".

בדרך כלל יותר טוב לאדם ללמוד להסתדר עם הנתונים שנמצאים לפניו ולא לנסות לשנות אותם וביחד עם זאת לוודא שהוא שומר על עולם פנימי יציב ואינו מושפע לרעה. הניסיונות להנדס את המציאות ולהכתיב את סדר היום בדרך כלל ינחלו כישלון. במקרים חריגים נדרש מהאדם להתרחק ממציאות מסוימת או לקבוע עובדות בשטח אך בדרך כלל הדרך הרצויה היא "זה מה יש ועם זה ננצח...."

